

Repensando o autogoberno. Estudos sobre a reforma do Estatuto de Galicia

**Xosé Antón Sarmiento Méndez (coord.),
José Ignacio Marquina Sánchez, José Julio
Fernández Rodríguez, Vicente A. Sanjurjo
Rivo e Miryam Martínez García**

Universidade de Vigo, 2005, 269 páxinas

Coincidindo coas datas nas que se cumpren 24 anos da norma institucional básica de Galicia, tivo lugar a aparición do libro *Repensando o autogoberno. Estudos sobre a reforma do Estatuto de Galicia*. É un volume no que cinco prestixiosos xuristas ourensáns abordan en varios capítulos a análise das razóns xurídicas polas que o texto estatutario debe ser reformado e posto ao día. En efecto, resulta pacificamente admitido na doutrina constitucional española, dende os estudos de Pedro de Vega, que os documentos políticos deben sufrir periodicamente necesarias adaptacións e actualizacións. O libro que me ocupa aborda o contido estatutario dende unha perspectiva preferentemente xurídico-formal, pois foxe do posicionamento nos debates políticos que sobre a reforma se están a suscitar, acentuando o tratamento daqueles aspectos que se presentan como claramente mellorables dende a perspectiva técnico-xurídica e do labor interpretativo que ten levado a cabo o Tribunal Constitucional.

Deste xeito, o tratado iníciase co estudo do profesor da facultade de dereito de Ourense, Xosé Antón Sarmiento Méndez, no que dá conta das decisións fundamentais contidas na parte dogmática (introdutoria) do noso Estatuto, propoñendo as necesarias modificacións na redacción para acadar unha maior centralidade do Parlamento no sistema político galego, así como as inapraza-

bles adaptacións do marco estatutario á realidade da Unión Europea. A partir da delimitación do concepto de autogoberno e da súa caracterización actual, o autor examina aspectos básicos na configuración da autonomía como a identidade de Galicia, os intereses galegos ou os problemas que atinxen á base territorial da comunidade galega.

O profesor Sarmiento fai unha pormenorizada posta ao día de aspectos dogmáticos do Estatuto que se teñen presentado como fundamento polémicos en certos momentos da historia recente. En primeiro lugar, a regulación xurídica do galego como idioma propio na que, recoñecendo os avances institucionais acadados, postula un afondamento decidido na actuación dos poderes públicos a prol do galego en execución do mandato estatutario. Por outra banda, dá conta dos aspectos simbólicos do poder galego con atención preferente a aqueles que afectan á galeguidade como vínculo que une os cidadáns con Galicia.

A proximidade profesional coa cámara lexislativa galega lévao a aconsellar cambios nas funcións tradicionais do Parlamento, certas garantías das minorías no procedemento lexislativo, a necesaria incorporación dos decretos-lei no ámbito autonómico e o reforzamento da función de control no lexislativo. Pero, sen dúbida, o lamento máis intenso que verte o autor aféctalles ás carencias que ata o día de hoxe vén manifestando o Parlamento de Galicia en relación coa acción exterior, proponendo a superación da escasa diplomacia parlamentaria e o afianzamento dunha presenza formalizada da sede da democracia galega nos entes internacionais nos que se dirimen asuntos que afectan aos intereses de Galicia.

En relación co poder executivo, desglosa as figuras do presidente da Xunta de Galicia, cunha explicación do seu status persoal e das súas competencias, e da Xunta de Galicia como órgano de goberno. Nesta orde de cousas, propón a incorporación ao Estatuto de certas regulacións previstas na Lei da Xunta e do seu presidente, así como, por razóns de técnica normativa, unha mellor delimitación da potestade regulamentaria do goberno autonómico. Ao meu modo de ver, atopámonos ante un enfoque innovador que non foxe de dar solución a certas eivas institucionais que a práctica política galega vén poñendo de manifesto ao longo das últimas lexislaturas.

O rexistrador da propiedade do Barco de Valdeorras, José Ignacio Marquina, detense, pola súa banda, no estudo da regulación do poder xudicial en Galicia e das especialidades que o Estatuto contén en materia de instrumentos e rexistros públicos. Postula medidas de profundación autonómica na territorialización da xustiza e solucións concretas para unha mellor xestión da fe pública no eido autonómico. Marquina entende, nunha liña moi semellante á apuntada anteriormente, que as institucións xurídicas precisan para a súa perdurabilidade da adaptación ás novas realidades sociais. Por iso, recoñecendo os principios constitucionais que lle afectan á potestade xurisdiccional e asumindo que a regulación do actual Estatuto nos seus artigos 20 a 26 ten un carácter “feble” respecto da sólida disciplina estatal, demanda a valentía do lexislador estatal no sentido

de abrir máis as competencias da Comunidade autónoma, de xeito que esta se implique na acción do Estado.

O poder xudicial en Galicia estúdase partindo do tratamento da denominada “cláusula subrogatoria” e da posterior enunciación das competencias autonómicas na delimitación das demarcacións xudiciais. A figura concreta do Tribunal Superior de Xustiza de Galicia recibe un comentario pormenorizado das súas competencias, así como das decisións constitucionais fundamentais que lle afectan.

Como non podía ser doutro xeito, o experto hipotecario detense polo miúdo no problema do denominado recurso gubernativo contra as cualificacións dos rexistradores da propiedade cando os documentos obxecto de cualificación negativa total ou parcial sexan relativos ao dereito civil de Galicia.

Por último, Marquina Sánchez comenta a sempre problemática participación da Administración autonómica no tocante á resolución dos concursos e oposicións para promover os postos de maxistrados, xuíces, secretarios xudiciais, fiscais e persoal ao servizo da Administración de Xustiza. Pronúnciase claramente a favor da esixencia do coñecemento do idioma galego e do dereito propio de Galicia para o cargo de presidente do Tribunal Superior de Xustiza, namentres que para os demais postos simplemente considera oportuno o seu baremo. Criterios semellantes postula para o titular da fiscalía do Tribunal Superior de Xustiza respecto do que, ademais, demanda unha maior relación na súa fase de designación co Parlamento de Galicia coa finalidade de achegarlle este órgano á sociedade galega.

En relación co status dos notarios e rexistradores da propiedade e mercantís, despois de glosar a xurisprudencia do Tribunal Constitucional, o rexistrador do Barco de Valdeorras expón as súas reservas verbo da utilización dos idiomas autonómicos nos asentos nos rexistros públicos. A coherente argumentación exposta non pode ignorar, ao meu xuízo, a tendencia imparable á equiparación dos efectos xurídicos dos negocios efectuados nas linguas cooficiais das distintas comunidades autónomas.

O tratamento das competencias autonómicas lévase a cabo por dous novos profesores de dereito constitucional, reputados estudosos, polo demais, do dereito comparado europeo e americano: José Julio Fernández Rodríguez e Vicente Sanjurjo Rivo. Ambos os autores analizan polo miúdo o marco constitucional e estatutario do repartimento competencial, con especial atención a aqueles sectores normativos onde a potestade autonómica aínda está por exercer.

Partindo do comentario dos principios de competencia e articulación entre ordenamentos, os autores detéñense no estudo do sistema de distribución competencial establecido na Constitución española de 1978. Esa introdución serve para situar na súa xusta medida a problemática contida nos artigos 27 e seguintes do Estatuto de autonomía para Galicia, distinguindo os efectos de análise entre competencias normativas e competencias executivas. En sintonía coas opinións manifestadas no seu día polo seu mestre Blanco Valdés, os autores defenden que os aires de cambio no Estatuto van depender, fundamentalmente, da

vontade política, se ben deixan constancia da lóxica institucional da reforma dende o punto de vista da ontoloxía xurídica.

As posibilidades de reforma ante as que se sitúan os autores son basicamente tres. En primeiro lugar, a simple reforma do Estatuto como oportunidade para introducir unha técnica alternativa na determinación das competencias estatutarias que evite a asistematicidade, indefinición e imprecisión da que adoece agora. O segundo escenario sitúase na reforma da Constitución e na reforma do Estatuto; neste caso, Fernández Rodríguez e Sanjurjo Rivo defenden o establecemento dunha única lista de competencias do Estado central e a atribución das demais ás comunidades autónomas. A terceira posibilidade é a reforma da Constitución para alterar o mapa autonómico que diseña. Os autores maniféstanse a favor de privilexiar o principio de cooperación e de simplificar o sistema de repartimento competencial. As conclusións ás que chegan son moi prudentes debido á complexidade da cuestión polo, nas súas palabras, “elevado risco de politización e instrumentación partidista”.

Finalmente, o brío intelectual da profesora Miryam Martínez García queda patente na súa hermenéutica do sistema de financiamento autonómico. Lonxe de aproximarse a este difícil tema dende tópicos tan de actualidade, a xurista ourensá vai desenvolvendo os condicionantes constitucionais e o nivel de execución autonómica das finanzas galegas, para concluír nas necesarias reformas normativas que se suscitaron como obxecto deste estudo.

A fina sensibilidade e agudeza xurídica da experta facendista ponse de manifesto coa súa exposición respecto das razóns históricas e metodolóxicas que xustifican a necesidade da reforma estatutaria nesta materia. Martínez García analiza os modelos anglosaxóns de carácter federal (canadense e norteamericano), así como os europeos que nos son máis próximos (alemán e italiano). Este sólido aparello conceptual sérvelle para internarse nos procelosos eidos do financiamento constituídos polo concerto e polo convenio económico. O estudo pormenorizado do sistema de fontes e da nosa mellor doutrina (profesor De la Hucha Celador) fanlle concluír a Miryam Martínez que o sistema de financiamento actual ten un evidente carácter mixto composto por un dobre mecanismo financeiro. Dunha banda, localízanse os recursos procedentes das transferencias do Estado e, doutra, os recursos do sistema financeiro e tributario propio e os recursos xestionados e recadados directamente polas comunidades autónomas.

A dobre condición de constitucionalista e de profunda coñecedora da praxe xurídico-financeira de Galicia sitúa a autora na privilexiada posición de propoñer, sobre a base da aceptación dos principios constitucionais do sistema financeiro autonómico, importantes cambios nos orzamentos da Comunidade autónoma de Galicia.

Como remate, Miryam Martínez ofrécenos, en concentradas perlas, aqueles preceptos estatutarios que deben ser modificados para posibilitar a mellora do texto normativo, facilitándolle ao lexislador fundamento o seu traballo. Este labor é merecente dun expreso recoñecemento polo seu rigor e utilidade.

En definitiva, atopámonos ante unha obra na que a Universidade de Vigo amosa, unha vez máis, a súa proximidade aos problemas e desexos da sociedade galega, da que é debedora, coa edición dun manual que está chamado a constituírse en obra de referencia para os analistas do Estatuto galego nos inicios do século XXI.

Juan José Vázquez Gestal

*Funcionario do Corpo Superior de
Administración da Xunta de Galicia*